Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Variae oblectationis opuscula et tractatus

Hemmerlin, Felix

[Straßburg], nach 13. Aug. 1497

Contra negligentes divinum cultum

urn:nbn:de:bsz:31-305475

Visual Library

Contra negligẽtes diuinũ cultum

Tenoꝛ epiſtole de celis miſſe ꝑ patro⸗
nos eccleſie Thuriceñ. contra negligentes diuinum cultum.

Elix et Regula ⁊ Exupantius ger⸗
mani de Thebais: martyres ac patroni eccľie maioꝝ thuricenſis
milites xp̄i concíues apl'oꝝ: ac domeſtici dei. dilectis nob in xp̄o
preposito ⁊ capl'o iam dicte eccľie nr̄e: ſalutẽ ⁊ oı̄potent̾ dei bñdi
ctionẽ. Jubet oꝛdo rõnis ⁊ dictat victorioſi certamis magnani⸗
mitas: vt locus q̇ tam glorioſe extitit mõ redimit⁹ triũpho extra nrãm penitus
nõ exulet memoriã. Quare nouerit̾ ꝙ in ciuitate dñi vbi ſonant iugiter oꝛgana
ſanctoꝝ. vbi cinamomũ ⁊ balſamũ odoꝛ ſuauiſſim⁹ carmia coꝝ. ⁊ vbi angeli et
archangeli hymnũ deo decantẽt ante thronũ dei requies noſtra eſt in ſeculum
ſeculi. et ꝑ mille annos tanq̄ die heſterna que preterijt: ibi cõmorati ſum⁹. ⁊ vi⸗
dimus ꝙ viri religioſi ex omni natione que ſub celo eſt: parthi et medi ⁊ elami⸗
the ⁊c̄. et aduene romani. Actuũ. ij. et alienigene ⁊ tyrus et populus ethiopum
et turba multa quã dinumerare nemo poterat. Apocalip. vij. Et hi in curribꝫ
et hi in equis. Pſal. xviij. venerunt hodie poꝛtantes pacem et illuminãtes pa⸗
triam. ⁊ foꝛte de merit̾ veſtris exigentibꝫ nullus veſtrũ ꝓ tunc nec longe retro⸗
actis tempoꝛibꝫ de collegio noſtro comparuit. latere enim vos in vicinio nõ po⸗
tuit: qđ ante nos tam de longinquo ꝓuenit. vt de preſump. Quanto. quia Aza⸗
hel curſoꝛ velociſſimus. de quo. ij. Reg. ij. pridie nobis obuiando caſualiter re⸗
uelauit ꝙ nõ omia proſpere in eccľia noſtra tenerẽtur. p̄ſertim diuinũ cultum
tangentia. Unde ad Carolum magnũ imperatoꝛẽ chꝛiſtianiſſimũ fundatoꝛeꝫ
eiuſdẽ eccľie noſtre pronunc in ciuitate predicta ⁊ inibi in palatio regis magni
moꝛantẽ ſollerter duxim⁹ accedendũ. quia conniuentiſſim⁹ oculis pertranſire
talia nolebam⁹. de collu. c. j. qui ſalutatiõe preuia reuerẽter aſſurgens depoſito
dyademate retulit nob in effectu: ꝙ licꝫ oꝛiens ex alto ſibi celitus miniſtrauerit
ꝙ preposito ꝓ tp̄e exiſtenti ⁊ capl'o ac toti eccľie nr̄e ad laudẽ cunctipotentis et
honoꝛẽ martyrij noſtri. exq̄ precioſaꝫ in ꝯſpectu dñi moꝛtẽ ibidẽ ſuſtinuim⁹ pro
uiderit largiſſime et copioſiſſime in tp̄alibus ſine quibꝫ ſpũalia ſubſiſtere non
poſſunt quemadmodũ coꝛpus ſine anima allegando ad hoc. c. Si quis abie⸗
cerit. j. q. iij. quia ſinceriſſime cõſiderauit in diebꝫ illis ꝙ vox letabunda cari⸗
tate atq̄ dulcedine plena triũphãtis eccleſie dicit. Laudẽ dicite deo noſtro om
nes ſerui eius qui timetis deũ puſilli et magni. Apoca. xix. aſſimilans ſe foꝛme
ſupceleſtis hierarchie: cupiẽtis ad ip̄aꝫ eccľie hierarchiã ſub celeſtibꝫ appropin
quare. et hi per prophetã collaudãtur dicentẽ. Beati qui habitãt in domo tua
domie: in ſecľa ſeculoꝛũ laudabunt te. Pſal'. lxxxiij. Unde Jſido. de ſummo bo
no. Cui⁹ operis myſteriũ quicunq̄ fideliter intentaq̄ mẽte exequit̾ quodãmõ
angelis ſociat̾. Quare excitando chꝛiſtifideles ⁊ p̄ſertim dicte eccľie nr̄e clerũ
pro varijs ſeu mľtiplicatis bñficijs q̄tidie exhibitis receptis ⁊ recipiendis ſub⸗
iunxit vt inceſſanter et iocunde laudet deũ creatoꝛem et benefactoꝛem ſuum.
Semper laus eius: videlicet dei in oꝛe ſuo: vt ſic luceant opera ſua corã hoibꝫ
vt ipſi videant ⁊ gloꝛificent et laudent patrẽ celeſtem. Matth. v. et maxime hi
qui de dicto clero q̇ longe poſt fundationẽ et dotationẽ nr̄as: ⁊ p̄ter oꝛdinatoꝛ
nr̄am dũ eẽnt liberi ſerui dei facti ſunt. et ſacramẽto ad diuinũ hmõi cultũ per⸗
agendũ. ſponte ſtrictiſſimo ſe ꝯſtrinxerũt. declinantes autẽ in obligatões addu

cet dñs cū opantibꝫ iniq̄tatē. Ps̄. cxxiiij. ⁊ imputaꝛ illis qui ſe artant duȝ liberi
erant. de elect. In veteri. et dāna q̄ quis ſua culpa ſentit ſibi ⁊ nō alijs dȝ impu
tare. de iudi. Intelleximꝰ. cū cōcor. Nihilominꝰ deuotio tepeſcit p̄ ſue ſalutis im
memores. ⁊ negligēter diuia pficiūt miniſteria tabeſcētes. Quibꝫ auditis ꝓpter
reipublice: ſibi videlicȝ Carolo multipl'r a ſumma maieſtate ſagaciter cōmiſſe
tractatus prepeditū peracta ſolēni vt decuit grarumactiōe dimiſimꝰ. ⁊ de con-
ſilio periti viri mgr̄i Iuonis nob̄ ꝯſentanei ſubſeq̄ns cōſcriptū fidel'r vob̄ p̄ p̄-
ſentes duximꝰ deſtinādū. Vñ p̄ ſolertiori p̄dicti ſacramēti a clericis quibuſdaȝ
nr̄e eccl'ie vt p̄mittiꝛ preſtiti ꝯſideratiōe ad doctrinā rudiū vos volumꝰ ſummo-
pere diligenter legere ⁊ intelligere: ne ſit negligere tria cū timore ⁊ tremore no-
tanda. vt videlicȝ. Primo huiꝰ ⁊ cuiuſlibet alteriꝰ iuramenti ſiue ſacramēti ſo-
lennia. Scōo deiurātis picula. Tertio eorundē periculoꝝ remedia. Ad primū
q: iurare eſt aliq̄d deo teſte dicere. ⁊ iuramētū eſt vox ipſius iurātis vl' actus ip̄e
vel ip̄m qō iuratur. Et inſup cā inſtitutōis ipſiꝰ vna ē: vicȝ ꝓpter īfirmitatē ho
minū de facili dubitantiū. Cū eni volumꝰ alicui pſuadere qō vtile eſt. ⁊ nō cre-
ditur nobis ſimplici verbo: p̄mittiꝛ nob̄ iurare. vt. xxij. q. j. Non ē cōtra. nec eſt
peccatū. Eſt et alia cauſa (prout dic̄ Hiero. ſup Math.) quia ſaluator nr̄ nō p̄
deū iurare ꝓhibuit. ſed etiā p̄ hieroſolymā. ⁊ p̄ caput tuū. ⁊ hoc q̄ſi fuit paruuꝛ
in lege conceſſum. vt quō victimas imolabāt deo nec imolarēt idolis. ſic ⁊ iura
re p̄mittiꝛ in deū. nō qō recte facerēt: ſed q: meliꝰ eſſet deo exhibere fidem q̄ꝫ de-
monijs. xxij. q. j. Conſidera. nō tm̄ ad iurandū debet quemq̄ꝫ ſpontanea volun-
tas inducere. ſed neceſſitas trahere importuna. de iureiuꝛ. Et ſi xp̄s. Huiꝰ igiꝛ
ſacramēti magnitudinē ꝯſiderantes magnus Carolus ſupradictꝰ ac reges ter
re et om̄s populi: p̄ncipes ⁊ oēs iudices t're: nō tm̄ iura ⁊ p̄uilegia ſua. ſed etiaȝ
eccleſie nr̄e predicte ⁊ pluriū aliaꝝ ſup eo fundamētare ſolebant: ⁊ vt iuramētū
omnis cōtentiōis ſit finis. de iuriu. Queadmodū. imo nobiles eoꝝ in manicis
ferreis ſe hmōi vinculo aſtringētes. ⁊ etiā liberi in carcerē ſe repſentātes et cor
pus ad torturas. ⁊ res ad pericl'a metu honoris p̄pendi tpalis offerre n̄ poſtpo
nunt. Idcirco Tulliꝰ li. ij. de offi. c. xxij. narrat de Marco regulo q̄ ductꝰ eſt ca
ptiuus a Carthaginenſibꝫ ⁊ poſt remiſſus romā ſub iuramēto redeundi. et licȝ
diſſuaſus ab amicis redire maluit q̄ꝫ fidem hoſti datā falſare. nō ignorās ſe ad
crudeliſſimū hoſtē ⁊ ad exq̄ſita ſupplicia ꝓficiſci. tm̄ iuſiurādū obſuādū putauit
Hec ille. Propterea vos clericos eccl'ie nr̄e p̄dicte ⁊ q̄rumcūq̄ꝫ aliarū eccleſiaꝝ
merito mouebit animarū piculū qō ē ſup oīa pericl'a mundi fidel'r ſuare iuſiu
randū. Eſt autē iuramentū eo ſolenniꝰ ⁊ digniꝰ q̄nto res eſt ſanctior q̄ tangitur
dū iuraꝛ. vtputa ſctm̄ euāgeliū xp̄i ſup oēs ſcripturas mūdi. xvij. q. iiij. Sicut
qui. Quare tam glioſe excellenter ⁊ multipl'r dixerūt ꝓphe. et p̄mo Dauid pſal.
xiiij. querendo. Dñe quis habitat in tabernaculo tuo aut q̄s requieſcet in monte
ſancto tuo. ⁊ reſponſionē formauit. qui iurat ꝓximo ſuo. hic accipiet bn̄dictōeȝ
a dño. Itē pſalmo. lxij. Laudabunꝛ oēs q̄ iurāt in eo. ſ. deo. q: obſtructuȝ eſt os
loquētiū iniq̄. Item. Iuraui dauid ſeruo meo: vſq̄ꝫ in eternū p̄parabo ſemē tuū.
Ps̄. lxxxviij. Item. xciiij. Non ꝯgnouerūt vias meas q̄bꝫ iuraui in ira mea. Itē
pſalmo. cj. Qui laudabāt me aduerſuȝ me iurabāt. Item. ciiij. qō diſpoſuit ad
Abraam ⁊ iuramēti ſui ad yſaac. Item. cix. Iurauit dñs ⁊ nō penitebit eū. Itē
cxviij. Iuraui ⁊ ſtatui cuſtodire iud. iuſti. tue. Itē iuſiurādū qō iurauit ad abra
am puerum ſuum. Et angelus quē vidit Iohānes ſtantē ſupra mare ⁊ ſup̄ ter
ram: leuauit manū ſuam ad celū et iurauit p̄ viuentē in ſecl'a ſeculoꝝ. Apoca-

lipſis.x. Et dicit ſapientis autoritas. Juſiurandū ſerua. Et apud gentiles iuſiurandū erat honoratiſſimū. vt dicit pħus in p̄n. meta phi. Et idē ad Alexādrū magnū ⁊ ambo fuerūt pagani ſic inq̄ens. Caueas o alexander ne infringas fidem datā ⁊ federa cōfirmata. nam hoc ꝯuenit infidelib⁹ iuuenib⁹ ⁊ meretricib⁹ ſerua ꝓmiſſa fidel'r. qꝛ omis infidelitas ꝯſequit̄ finē malū. Scias igit̄ ꝙ ꝑ fidē fit hoim cōgregatio. ciuitatū inhabitatio. viroꝝ cōmunio. regū dn̄atio. ꝑ fidē caſtra tenent̄. ciuitates ſeruant̄. reges dn̄ant̄. Caueas igitur fideliſſime p̄nceps fidem datā infringere: ſerua firmiter tua iuramenta ⁊ federa: etiam ſi ſint grauia. Hec ille. Si ergo tantū ſacramētū glorioſus de⁹ in ſanctis ſuis: et ꝓbarū laudabilis numerus. pħoꝝ p̄nceps. imo totius mūdi maieſtas ⁊ gubernatio. iuxta legū ⁊ ſctōꝝ canonū traditōes tā magnanimiter ꝯſeruāt. q̄nto magis vos clerici ex q̄ in eodem genere pcti graui⁹ ꝙ̄ laici videmī peccare. ⁊ ḡuiſſime p̄lati de iureiur̄. Cum quidā. cū magna cautela. reuerētia. ſanctitate ⁊ honore ꝑſiſtētis in cuſtodia inuiolabiliter ſeruare nō poſtponatis. Et hec de primo.

Secundo vt p̄miſimus deierantiū pericula

ericula explanabim⁹ inq̄ntū poterim⁹. Scribit̄ eni Sap̄. xviij. Os qḋ mentit̄ occidit aiam. xxij. q. j. Juramēti. et ideo perdes oēs q̄ loquūt̄ mendaciū. ſepulchrum patēs eſt guttur coꝝ: linguis ſuis doloſe agebant: iudica illos de⁹. Ps. xv. Et yſido. de ſummo bono. ſubſannādo dicit de eodē. Mendaces faciūt vt vera dicentib⁹ non credat̄. reddit eīn ſepe hoiem multa falſitas etiā in veritate ſuſpectū fortius mendaciū ꝑiurio deprauatū. qḋ ꝑ ſcṗturas graui⁹ homicidio (ſm ſctm̄ Tho. in q̄dā q̄ōne de quolibet reputat̄: ſic dicente. quia ſicut apl's dicit Hebꝛ. vj. homies ꝑ maiores ſui iurāt. ⁊ ois cōtrouerſie coꝝ finis eſt iuramētum. fruſtra aūt in caſu homicidij ꝯtrouerſie finis eēt iuramentū. ſi homicidiū eſſet ḡui⁹ ꝑiuriū. preſumit̄ eīn qui maiorē culpā homicidij cōmiſit nō veret̄ minorē ꝑiurij incurrere. Ex hoc ip̄o ꝙ in cā cuiuſlibꝫ pcti defert̄ iuramētū manifeſte oñdit̄ ꝙ ꝑiuriū ꝓ maximo pctō dꝫ haberi. nec īmerito ꝑiurare nomen dei videt̄ quedā diuini nomis derogatio. vnde ſcōm locū poſt idolatriā pctm̄ ꝑiurij obtinet. vt ex ordine p̄ceptoꝝ ptꝫ. hec ille. Saluo qḋ dicit̄. xxij. q. j. c. vlt. ī glo. vltīa. videlicꝫ ꝙ homicidiū graui⁹ punit̄ in eccl'ia. Rō qꝛ ḡui⁹ nocumentū interdum infert ꝓximo ſuo: put videt̄ in adulterio ꝙ regulariter maius eſt furto. vt xxij. q. Qḋ eni furtum cōiter acrius ꝓpter eandē cauſam punit̄. Deteſtatio āt hui⁹ ſceleris videlicet ꝑiurij eſt tanta ꝙ in clerico meret̄ penā depoſitionis ab eccl'ia ⁊ beneficio. de iureiur̄. Queadmodū. ⁊ ꝑiurus ad teſtimoniū etiā poſt ꝑactam pniam nō recipit̄. vt ō teſti. Teſtimoniū. ⁊ infamis eſt. vj. q. j. Infames. et ſic infamis perdit nomē bonū qḋ eſt ſuꝑ vngēta p̄cioſa. Ecci. vij. Eſt autem infamia ſm Azo. ⁊ inſti. q̄ mo. infa. irro. fame p̄uatio ſeu diminutio. Eſt autem fama illeſe dignitat̄ ſtatus legib⁹ ac morib⁹ approbat⁹ ⁊ in nullo diminut⁹ ⁊ dignitatis nomē ponit̄ in diffinitōe ꝓ honore publico. Hec ille. Unde periurus ꝓprie dicitur honore publico p̄uatus. ⁊ totiens quis deierat: quotiēs facit ꝯtra rem iuratā. vt no. Archid. de re iudi. c. ij. li. vj. et pro quolibet ꝑiurio eſt puniēdus ꝑ. xl. dies in pane ⁊ aq̄. ⁊ expoſt ꝑ ſeptem annos ſequētes ⁊ nunq̄ꝫ eſſe ſine penitentia. j. q. j. Quicūqꝫ. et quid reſtat dicit. niſi quis penituerit legitime impedimēto ceſſante. et niſi iuramēto delationē quiſqꝫ integrā inuiolatāqꝫ ſeruauerit: abſqꝫ dubio in eternū peribit. et bonū illi erat ꝙ natus nō fuiſſet. Marci xiiij. et crudelius illi eternal'r puniētur qui apponent iniquitatē ſuꝑ iniq̄tatem

videlicet ad hoc negligendo diuinū cultum ad quē per iuramētuꝫ tenent. et inſup ſunt de numero illorum de q̄bꝫ dicit ꝓpheta. Ve qui ↄſurgitꝭ mane ad ebrietatem ſectandā vſqꝫ ad veſperā vt vino eſtuetꝭ ꝛ opꝰ dn̄i nō reſpiciatis nec opa manuū eius ↄſideratis. Eſa. v. tanq̄ꝫ diceret tota die. ex quo dicit veſpere ꝛ mane dies vnꝰ. Gen̄. j. vł valde mane vna ſabbatoꝝ. Math. vlt. Vn̄ Hiere. xlviij Maledictus q̄ facit opus dn̄i negligēter. et p̄ſertim tpe diuinoꝝ vt pplꝰs q̄ ſedebat bibere ꝛ comedere ꝛ ſurrexit ludere: cōſumūt dies ſuos. Exo. xxxij. vt dicit Greg. Si is q̄ prelatꝰ eſt debitori dn̄ico culpas impune dimittit: nō mediocriter ꝑfecto offendit q̄ debita celeſtis regꝭ ꝛ dn̄i ſua p̄ſumptiōe reſoluit. ea nāqꝫ q̄ in vob cōmittunt. facile poſſumꝰ dimittere. ea vero q̄ in deū cōmiſſa ſunt cū magna diſcretione. nec tn̄ ſine pn̄ia poſſumꝰ relaxare. xxiij. q. iiij. Si is q̄. Et q̄d ſequitur. dum adhuc eſca coꝝ erat in ore ipſoꝝ ira dei aſcendit ſup eos. quia veſciebant voluptuoſe interierūt in vijs ſuis. ꝛ ſic diues ille q̄ epulabat q̄tidie ſplendide: ſepelient in iferno. vt Lu. xvj. ꝛ hoc aliq̄n apparet in q̄dā habitaculo ꝑut ꝑcepimꝰ diſtātia loco. vbi poſt mortē opati ſumꝰ tanta mirabilia ꝙ de ripa fluminis ibidē vbi decollari meruimꝰ nr̄is manibꝫ capita portauimꝰ: ꝛ vbi corporaliter requieſcimꝰ vix. xl. cubitꝭ tabernā ↄſtituiſtis. vbi verbo ꝛ ope mlt̄i perpetrant exceſſus ꝯ mentē fundatorꝭ p̄dicti. ꝛ vbi tpe diuioꝝ inſolentias exercuiſtꝭ et fortaſſis hodie exercetis. Porro videndū eſt de his q̄ tantoꝝ participes fieri volunt maloꝝ. ꝛ corā ceco ponūt offendiculū. Leuit. xix. Dic em̄ lex moſayca ꝙ chriſtus nō venit diſſoluere ſꝫ adimplere. Math. v. de ↄſe. di. v. Si q̄s autem videbis bouē fr̄is tui aut ouē errantē ꝛ p̄teribis. ſed reduces fratri tuo. Deut. xxij. Cum aūt anime ſint oībꝫ bobus ꝛ ouibꝫ aut q̄buſcunqꝫ rebus alijs ꝑcioſores. vt. xij. q. j. Precipimꝰ. qꝛ ad dei ſimilitudinē create ſūt. vt ð pe. di. ij Et illa anima. quaꝝ aiaꝝ pericul̄ ſummope tanq̄ꝫ fideles patroni ꝛ defenſores deſideramus obuiare. vt de ↄſti. c. ij. li. vi. cum ↄcor. ꝛ h̄ maxime p̄ p̄latos ne ſanguis ſubditoꝝ de māibꝫ ſuis requirat. de ſen. exc. Ut fame. cum ↄcor. de quo Greg. ſup Ezechielē li. j. ome. xj. vel. c. xxxv. quia ipſoꝝ negligētia cedit in diſcrimen ſubditoꝝ. xl. diſ. Si papa. cū ↄcor. et Jo. criſoſtomꝰ dic. Penſandū ē quātuꝫ cōnexa ſibi ſunt pctā ſubditoꝝ atꝫ p̄latoꝝ vel p̄poſitoꝝ. quia vbi ſubiectus ex ſua negligentia vł culpa p̄morit. ibi is qui preeſt q̄m tacuit reus mortis tenet. Hec ille. q̄m idem p̄lati ↄſentire vident erranti q̄ ad reſecanda q̄ corrigi dn̄t non occurrunt. lxxxj. diſ. Conſentire. et error cui nō reſiſtit approbat: ꝛ veritas cuꝫ minime defenſat opprimit. Negligere quippe cuꝫ poſſis ꝑturbare peruerſos nihil aliud eſt q̄ꝫ fouere: nec caret ſcrupulo ſocietatis occulte q̄ māifeſto facinori non deſinit obuiare. Jbidem. c. Error. Quid enī ꝑdeſt illi ſuo errore nō pollui q̄ conſenſum p̄ſtat erranti. Jbidē. c. ſe. et ait Augꝰ. pſ. lxxxj. oſtēdit ꝓpheta: nec illos immunes a ſcelere eſſe p̄ncipes. qui cū pre multitudīe timerēt et poſſent illos a facto: ꝛ ſe a ↄſenſu liberare. qꝛ q̄ deſinit obuiare cū pōt ↄſentit. xxiij. q. iij. c. vlt. et tanto ḡuiora ſunt pctā q̄nto diutius detinent infelices animas alligatas. de ſimo. Cum in eccl̄ia. et Boe. iiij. ↄſola. pſa. iiij. Si nequitia miſeros facit. miſerior eſt neceſſario diuturnior neqꝫ: quos infeliciſſimos eſſe iudicarē ſi nō eorum nequitiā ſaltem mors extrema finiret. Hec ille. et iō hmōi ↄſentiētes erūt ſimiles pylato in dānatione. quia potius volunt offendere deum q̄ꝫ homies. et plꝰ diligunt fauores q̄ꝫ timeāt diuinā maieſtatē. vt colligit Math. xxvij. xj. q. iij. Quiſquis. ꝛ. c. Qui reſiſtit. de here. Ut officiū. §. j. li. vj. ꝛ breuiter quis potius deberet omnia mala pati q̄ꝫ tanto malo ↄſentire. xxxij. q. v. Jta ne. cum cōcor.

et dicentis. Durus eſt hic ſermo. Joh. vj. imo hi ſunt canones ⁊ nob leges ſcri
pte. facilius eſt aūt celū ⁊ terrā perire q̄ꝫ de lege vnū apicē cadere. Lu. xvj. Om̄
autē crimina vicꝫ tam facientiū q̄ꝫ ꝯſentientiū ſtatū ⁊ honorē ac dignitatē eccle
ſie nr̄e et pſonaꝝ coꝝ tangere videnť. Quare clericus eccl'ie etiā ſine mandato
capituli ꝓpť deteſtationē pcti p̄t accuſare. denūciare. agere et pſeq̄: ex q̄ eſt actio
popularis. vt. ff. de po. ac. l. j. ⁊ iuramentū deferre in eadē. vt. ff. de iureiur. l. Be
ne qui. §. In popularibꝫ. et pena exacta in hmōi actione pſtanda eſt actoris. ff.
de ver. ob. l. Lui. ij. Rñ. et maxime ſi hmōi negligētie crimē eſt publicū ⁊ noto
rium. ſi aūt occultū: tunc ſm euangelicā veritatē pōt inter frēs ⁊ ſe talia moue
re. vt Math. xviij. et put le. ⁊ no. in. c. Si peccauerit. v. q. j. ⁊ ibidē in glo. et in
tali caſu publico vnꝰ reſiſtit oibus. xxx. di. In cena. imo venit puniendꝰ: ſi talia
nō facit et pōt de elec. Generali. lib. vj. de re. ec. nō alie. Hoc ꝯſultiſſimo. eo. li.
xxiij. q. iij. Maximianꝰ. Ac etiā quod plus eſt ſi iuraſſet in talibꝫ penitus tace
re poteſt ꝓcedere ⁊ debet. vt. ij. q. j. Si peccauerit. cū ꝯcor. vel ſi generalr̄ iuraſ
ſet contra aliquē nō eſſe in q̄cunqꝫ cauſa. in tali cauſa p̄t eſſe ꝯ eum. vt de iure
iurā. Petitio. cum nō ſit iuramētū ꝯſtitutū vt ſit vinculū iniq̄tatis. eo ti. q̄nto.
et ita negligētia inferioꝝ ſuppleri debet ꝑ ſupiores et ecōuerſo. vt de ꝯceſ. pla.
Quia diuerſitatē. ⁊ c. Nulla. cū cōcor. ⁊ ita ſuať [illegible] eccl'ia Thuricen̄ in pra
ctica: q: capl'm ſepe ſupplet defectꝰ ⁊ negligentiā p̄lati ſui ⁊ pōt. ⁊ canonicꝰ ne
gligentiā capli. ⁊ capellanꝰ negligentiā canōici. ⁊ ſic deinceps armati iuribꝫ et
rōne ⁊ ꝯſuetudine ſupradictis ⁊ p̄allegatis: ⁊ ſi talia nō fierent quis dubitat ꝙ
hmōi negligētie in dānū eccl'ie redundarēt. Item ex alio Si platꝰ furioſus aut
arreptitius aſſumpto gladio diſcurrat ad eccl'iam ad occidendū aīas: nōne dꝫ
clericus ſibi auferre gladiū ne tēpluꝫ qḋ eſtis vos ad nihilū q̄ ad ꝟtutes et ad
laudē redigat vt nō ꝓfundiꝰ dāneť. ⁊ ipm̄ dyabolꝰ decliuiꝰ proijciat de igne in
ignē: quis dubitat vt colligiť. xj. q. j. Si ds eps. ⁊ c. Nō eni. ⁊ ibi ſeq̄n. Unde
Mathathias errantibꝫ oibꝫ frībus in lege dei ſui doluit ⁊ timuerūt renes eius ⁊
accenſus eſt furor eius ſm iudiciū legis ⁊ inſaluit ipſe ſolꝰ ⁊ iudeū ſacrificantē
idolis trucidauit ſuꝑ aram. xxiij. q. v. Si audieris. ij. Machab. ij. et eliſit hic
omis perplexitas. q: mox eligendū eſt tm̄ bonuꝫ ⁊ ceſſabit om̄e malum. vt. xiij.
diſ. Nerui teſticuloꝝ. Quare dic̄ Augꝰ. non ois q̄ parcit amicus eſt: nec ois q̄
verberat inimicꝰ eſt. v. q. v. Non ois. Ex q̄ aūt ꝯſenſus vt p̄miſſum eſt alienum
pctm̄ facit oino ꝓpriū. vt dic̄ Archid. Et ille. lxxxj. di. ꝑ totum. O amaritudo
amariſſima ſm Ray. illi qui ꝓuocat ad malū quēcunqꝫ. ⁊ p̄ſertim ad iurandū
quē ſcit falſum velle iurare: ⁊ exigit vel recipit ab eo ſacr̄m veritati ꝯ̄riuꝫ. ⁊ ſi ſci
enter vl' credat veriſimilr̄ ꝙ ille velit deierare: talis vincit vtiqꝫ (vt p̄dictuꝫ eſt)
homicidā: q: homicida corpꝰ: iſte aīam occidit. imo duas aīas ⁊ eius quē iura
re ꝓuocauit ⁊ ſuam. xxij. q. v. Si quis ꝯuictꝰ. Ex autē dictū eſt ꝙ ille vincit ho
micidā: intellige in dāno dato. q: maiꝰ ꝑiculuꝫ eſt in amiſſiōe vniꝰ anime q̄ꝫ cor
poꝝ infinitoꝝ. xxiij. q. iij. Habes. et q̄ audit tales iurare falſum et ſcit et tacet
grauiſſime peccat: vt Leuitici. v. Anima que audierit ⁊c̄. Unde ieſus ad pyla
tum Johā. xviij. ꝓpterea inquit qui me tradidit tibi maius peccatum habet. id
eſt qui te induxit ad peccandū in me maius peccatū habet. Ita iudei grauius
peccauerunt q̄ꝫ pylatus: vt dicit magiſter in hiſto. de ſecunda illuſiōe Jeſu. ita
in ꝓpoſito. Si autē (quod abſit) ſunt de hic ſtantibꝫ qui nō guſtabunt mortem
in penitentia: nec qḋ deterius eſt intendūt penitere de premiſſis. videlicet piu
rio: negligentia. ꝯſenſu: prouocatiōe: ⁊ diuini cultus diminutiōe. ſed mortali

tate preuenti moriūtur morte peccatoruꝫ peſſima. quid ſequitᷣ niſi (prout dicit
Eſaias ꝓpheta. c. xxij.) Aſportare eos faciam ſicut gallū gallinatiū qui portatᷣ
de foro: vt quomō videlicꝫ pedibꝫ ligatis et ſurſum erectis et capite demiſſo vt
decoquatᷣ in olla gehēnali varijs cruciatibꝫ: vt pena corrn̄deat culpe: qꝛ nō can
tauit nec germiauit: ⁊ alijs maioꝛ reputabatᷣ. Et de his dicᷣ ꝓpha pſ̄. lviij. Ue-
niat mors ſup illos ⁊ deſcendāt in ifernū viuētes. vbi nulla ē redēptio. Et iterū
Cadent ſup eos carbones in ignē deijcies eos in miſerijs n̄ ſubſiſtēt: ⁊ ī ira ſua
cōturbabit eos ⁊ deuoꝛabit eos ignis: ⁊ pluet ſup pctōres laq̄os ignis ſulphur
et ſpūs ꝓcellaꝝ: pars calicis coꝝ. Et ad eoſdē dānatos dicetᷣ Hiere. xv. Ignis ſuc
cenſus eſt in furoꝛe meo: ⁊ vos ardebit. et Eſa. xlv. Uos clamabitis ⁊ iuxta men
ſurā delicti erit plagaꝝ modꝰ. Deut. xxv. Sꝫ breuitᷣ ex q̄ hmōi pene ignis pur-
gatoꝛij aut inferni omnē penā mūdi excedūt: quā vnq̄ꝫ aliquis paſſus ē in hac
vita: vt de pe. di. vlt. c. vlt. Abhoꝛrebitis igitᷣ penas inferni hmōi crudelioꝛes:
ſi ſincere ꝑpenditis huiꝰ mūdi maioꝛes quas nos patroni veſtri prenominati
in coꝛpibꝫ nr̄is ⁊ in loco p̄dicto paſſi ſumꝰ. et fuerunt he videlicꝫ carceris inuicti
inflictio. lōge famis tedio. rote ferree inflictio. ſtridens incēdentiū bulliētis plū
bi ⁊ picis infuſio. ⁊ demū capitū nr̄oꝝ detrūcatio: ⁊ alias penas alioꝝ martyꝝ
quas videre poteritis mūdanas in ſctōꝝ martylegio cōprehēſas. q̄s ſimilr̄ infer
nalibꝫ minoꝛes annumerabitis. Nec ſolaciū eſt hmōi miſerrimoꝝ damnatoruꝫ
ex q̄ plꝛes hn̄t ſocios penaꝝ: qꝛ ꝓpterea nō minꝰ ardebūt q̄ cū multis ardebūt: vt
v. q. j. Multi. in fi. Et inſup notabitis q̄ diuini cultꝰ impedimētū eſt tm̄ ſcelus ⁊
crimen vt hmōi impediētes impuue ꝑcutiuntᷣ in eccl'ia. etiā ſi forēt clerici vl' ꝑ-
ſone religioſe. vt de ſent. ex. Uenientes. qui quidē ꝑcutientes al's eēnt excōmu
nicati maioꝛi excōicatōe. vt. xvij. q. iiij. Si q̄s ſuadēte. que excōicatio ē maioꝛ
pena mūdi. xxiij. q. iij. Corripiantᷣ. ⁊ niſi imponitᷣ ꝑ pctō moꝛt'li vt repti cuꝫ ali
cuius vxoꝛe. matre. ſoroꝛe: vel filia ꝓpria turpiter agētes ꝑcuſſi. eadē ſnīa nō cō
trahitᷣ. vt de ſen. exc. Si vero. §. Nec ille. ⁊ nō refert q̄ ad deū an impediat di-
uinū cultū verbo facto aut cōſenſu. vt ꝑꝫ in p̄dictis. Nec p̄termittēdū eſt q̄ le
ges diuina ꝑturbantē officia capite puniūt. C. de his q̄ rele. ꝯſu. l. Denūciamꝰ
Grauitas criminis. ſ. diuini cultus impedimēti appet. Nā ex q̄ leges ⁊ canōes
vltimas defunctoꝝ pias volūtates ꝑ legibꝫ tenēt. vt in autē. ꝺ nup. §. diſponūt
xiij. q. vlt. Uolūtas. Idcirco Carolus magnꝰ p̄dictus ⁊ plꝛes xp̄ifideles ad in-
ſtar hierl'm celeſtis ml'toꝝ miliū angeloꝝ decoꝛate volebāt ml'tiplicare eccl'ie no
ſtre miniſtros in effectu miſtrātes: q̄ꝝ volūtas īpeditᷣ. et impedientes facto aut
cōſenſu: qđ idem valꝫ (ꝓut p̄dictū ē) ſacrilegiū cōmittūt. vt le. ⁊ no. xvij. q. iiij.
Sacrilegiū. et ideo dicit lex ſ grauius peccare in moꝛtuū q̄ꝫ in viuum. C. de ſe-
pul. vio. l. Qui ſepulcra. et hoc quantum ad ſecundum principale.

Tertio predictoꝝ remedia periculoꝛū

vobis prepoſito ⁊ capitulo ſingnificare nō poſtponemꝰ que duplicia ſunt. Pri-
mū quidē remediū: qꝛ ſi iuratū eſt ſeruare rem licitam et honeſtā videlicꝫ diuia
peragere: quod ſeruari poteſt ſine interitu ſalutis eterne. de iureiurᷣ. et ſi chriſtꝰ
imo eſt ſalus eterna ſi pſalmos noſtros cantabimus cunctis diebꝫ vite noſtre in
domo dn̄i. idcirco redde altiſſimo vota tua. pſ̄. xlix. et volūtarie ſacrificabis ſa
crificium laudis. quia dicit ꝓpheta pſ̄. lxxv. Uouete ⁊ reddite dn̄o deo veſtro.
de vo. Magne. Et iteꝝ. Redde dn̄o iuramēta tua. Marci. v. et in me ſunt deꝰ
vota tua. que reddā laudationes tibi. Pſ̄. liiij. dolo ⁊ fraude ſemotis. id eſt do

Maioꝛ pena mūdi

lum et fraudē nō adhibendo exquo ſemꝑ iuramentū referṫ ad intentionē illius
qui dolū non adhibuit vel artē. xxij. q. v. Quātumcūqꝫ. §. Si ergo. et ſine dolo
et fraude iurat q̄ doluꝫ ⁊ fraudē penit⁹ excludit. nō vt hi q̄ impedimētuꝫ fingūt
vt puta infirmitatē vl' hmōi vt ſe obſequijs ſubtrahāt diuinis ⁊ iuratis. Vñ le
gim⁹ ꝙ quidā creditori ſuo iurauit ad decretū iudicis pecuniā reddidiſſe q̄ ipſaꝫ
in canna abſconditā aſſignauerat: creditori retinendā neſcienti. hic (vt ꝑmittiṫ)
nō loquebaṫ veritatē in corde ſuo: ſed egit doluꝫ in lingua ſua: ⁊ iurauit proxi-
mo ſuo ⁊ decepit eum: ⁊ ream fecit linguā ſuam mens rea. xxij. q. j. Homines.
in fine. Sed vtiqꝫ iugum enim ſuaue eſt ⁊ onus leue diuinis officijs intereſſe
et pſallere nomini dñi altiſſimi. et beatus popul⁹ qui ſcit iubilationē. Pſalmo
lxxxviij. et diligenti nihil eſt difficile. vt ait Seneca. et ita Jacob ſeruiuit pro
Rachel ꝑ mlta tempa Geñ. xxix. et dicit hiſtoria ibidē. Deſideranti animo ipa
velocitas tarda eſt. ⁊ eſt in amore modus nō habuiſſe modū ſm Pamphilum
de amore. vñ dic̄ Gregori⁹ ſuꝑ Ezechielē li. ij. Omelia. iij. ṽ. Fulcite me floribꝫ
ſtipate me malis: quia amore langueo. Quid nanqꝫ ſunt flores: niſi anime bo-
nū op⁹ inchoātes ⁊ deſideriū celeſte redolentes. et infra. Si enī amas: portas.
ſi deſiſtis amare: deſiſtis tolerare. qḋ em̄ min⁹ diligimus: minus toleram⁹ quia
iuuante faſtidio citius facta chriſti adducunṫ ingratitudine ponderis q̄ nō no
bis nō leuigat pena caritatis. Hec ille. Naꝫ tale obſequiū diuini cultus aſſimi
latur hierarchie miro ordine angeloꝝ miniſterio ſuꝑornate. Et licet quadam
neceſſitate exquo quis iurauit diuinis intereſſe: videaṫ compulſus. miſerator
tamen domin⁹ multū et miſericors de neceſſitate fac̄ virtutē hominibus bone vo
luntatis. vt de deci. Nuper. ſicut videmus de damnatis ad ſuppliciū vltimum
Si vero penituerūt ſine purgatorio merētur vitam eternam poſſidere. vt pro-
bat cōpo. in ſum. li. iij. ti. xxxiij. q. clxiij. Et nōne dulce pond⁹ ſuſtinet ex q̄ duo-
decim hore ſunt diei. vt Johā. ij. ⁊ totidem noctis. et de quibus quatuor plus
vel minus dietim expendet pro tam largo dei beneficio. etiam ſi ꝑ iuramentuꝫ
ad diuinū cultum non ſit aſtrictus. prout ſunt canonici ibidē: quoniā hi errant
corde: qui recepto tam grato ſtipendio crudeliſſimū ingratitudinis viciū con-
trahendo obſequijs nō recōpenſant. ⁊ huiuſmodi ingratitudinē canones ⁊ le-
ges deteſtanṫ. vt. xij. q. j. Octaua. Unde poeta. Lex et natura: ratio deus om-
nia iura. Damnant ingratū: deteſtantur fore natum. Sed quid ſequitur: vt li.
feu. c. iij. qui cau. feu. amit. §. Qui domino ſuo. qꝛ vaſallus id eſt clericus q̄ nō
facit id pro quo datur feudū: ipm feudum amittit. id eſt morte horrenda bene-
ficio priuabiṫ a domino deo. quia homo dū in honore eſſet nō intellexit. Pſal.
xlviij. Idcirco tollet euꝫ deus de medio ne peccatū eius augeaṫ. xxiij. q. iiij. Ea
vindicta. et propter pctā citius moritur. xj. q. iij. Epiſcopi. Et epiſcopatū eius
accipiet alter. Pſ. cviij. Qui autem beneficiū ad ipſum nō pertinens peroccu
pat. et cum hoc deſeruit ⁊ fructus recipit. O quātum furtum ⁊ rapinam cōmit
tit cōtinuo. de ele. Dudum. ij. Rñ. et niſi hic fructus reſtituat nō videbit lumē
in eternū. vt notaṫ in. c. Peccatū. de re. iur. li. vj. et merito penas p̄dictas ſuſti-
nebit. exquo nullū malum remanet impunitū. de pe. diſ. j. Nullus. ⁊ retribuet
domin⁹ facienti malū iuxta maliciam ſuam. ij. Regū. iij. in fine. Eſt et aliud re
medium videliꝫ vt ſuꝑioris autoritate aut homis cui iuratū eſt p̄fata obliga
tio iuratoria pro diuino cultu peragendo penitus tollatur. ⁊ in melius aut vbe
rius bonū ſeu diuini cultus augmentū cōmuteṫ. iuxta moderationeꝫ Spe. de
lega. §. Nunc oſtendēdum vbi hoc quoqꝫ ⁊ vbi maius periculū vertitur cauti⁹

procedatur.de ele.c.iiȷ.li.vȷ.cū ꝯcor. Premiſſoꝝ enī omniū ⁊ ſinglorꝝ correctionem nos patroni ꝑdicti gratanter admittim⁹.imo vt fiat inſtāter inſtam⁹.exq̄ poſt trāſitū mgr̄i Iuonis predicti ⁊ noſtrꝝ ad ſuperos:plures vtriuſq̄ iurꝭ emanauerūt traditiōes nobis fortaſſis ignote. Si aūt bene dixim⁹ nos non lingua percutiatis:detractiōis crimē miſerabilr̄ incurrentes. Nam ꝓpha q̄ ꝑſequebatᷣ et cū ſupbo oculo ⁊ inſatiabili corde tantūmodo nō edebat:oñdens per hoc detractionis pctm̄ excedere in malicia ſupbiam q̄ eſt initiū oīs pcti ſm̄ Grego. vbi.ſ̄.et auariciā que oīm maloꝝ eſt radix.ȷ.Thimo.vȷ.xlii.di.Bonorū.quia non min⁹ detrahentiū q̄ꝫ raptoꝝ peccatū non dimittitᷣ: niſi ille honores et iſte bona reſtituat ablatas iuxta regulā in.c. Peccatū.ꝑdicto.fideliter annotatam et melius per H.boyc.in.c.Cum tu.de vſu.§.iiii.ꝟ. Item cū ar.hui⁹ capituli Suſpirando ꝑpendētes vos qui iudicatis terrā ſaltem particularē ⁊ eccleſiaꝫ noſtre patronatui ſubiectā gubernatis:q̄d dicat ꝓpha.Eſa.v.Ve qui dicitᷣ malum bonū.⁊ bonū malū:ponentes tenebras lucem:et lucem tenebras.ponētes amarū dulce:⁊ dulce in amarū.ii.q.iii. Ve qui.⁊ nō tm̄ ore dicentib⁹.ſed tacendo ⁊ ꝯſentiendo clamātes in toto corde vr̄o:⁊ bonū impedientes et cauentes ⁊ prudēter attendētes in premiſſis vt nil vendicet odiū vel fauor vſurpet. timor exulet ⁊ iuſticiā auertat ſed ſtateram geſtantes in manib⁹ lances appendentes eque libramine.vt pre omib⁹ ꝑ oculis habeatis ſolū deum.illius imitantes exemplū qui q̄relas populi tabnaculū ingreſſus ad dominū referebat.vt ſm̄ ei⁹ imperiū iudicaret. Si quis aūt (quod abſit) fame prodigus ⁊ ꝓprii ꝑſecutor honoris ꝯtra ꝯſcientiā et iuſticiā in detrimentū cultus illius qui eſt deus vltionū dominus ⁊ deus magn⁹ terribilis ſup oēs qui in circuitu eius ſunt iudex venturi ſeculi quicq̄ꝫ attemptauerit verbo:conſenſu.aut ope ipe ꝓculdubio reddet vnicuiq̄ꝫ iuxta opa ſua abſq̄ꝫ eo q̄ ipſi⁹ omipotētis dei ac noſtrā ac ꝑnoīati magni Caroli impatorꝭ indignationē ſe nouerit incurſurū. Datum in ciuitate dei predicta Anno a natiuitate dn̄i.M.cccc.xxix.kal. Ianuarii inditiōe ſecunda.

Finis.

Tractatus de nouorum officiorum diuinorum inſtitutione.

In eccleſia Thuricen̄ ſunt ſtatutorum ordinationes quondam ſolēniter edite:⁊ per ordinarium loci dudum et ante cōpilationē ſexti libri decretaliū confirmate.et inſuper laudabiles conſuetudines que cū ſtatutis per ſingulos canonicos tpe ſuaꝝ inſtitutionū ſunt iurate.⁊ inter hmōi ſtatuta ſūt aliq̄ quib⁹ diuia regulantᷣ officia:q̄ iuxta diuerſaꝝ eccliaꝝ cōſuetudines aut breuiarium vl̄ ſtatuariū ſeu regula chori vel notula vel regiſtrū:ſiue regiſtrū cantoris nuncupatᷣ.⁊ in romana eccleſia vel curia ꝓprie dicatᷣ ordinariū. vt pꝫ in.c.Unico.de offi.primi.In ſupſcriptione.de offi.cuſto.c.ȷ.In ſupſcriptiōe.vel libell⁹ officialis.xxviii.di.Quando preſ byteri. Et quia in eodē breuiario Thuricen̄ inter cetera (prout in multis libris ab eodē exemplariter conſcriptis) reglariter continetᷣ vt de ſancto Iohāne baptiſta nouē lctōes ſub duplici feſto vel officio